

Jorderne i Danmark er i Selveierbøndernes Hænder, og at det kun er en lille Deel, der er i Fæsternes Besiddelse. Naar man kaster Blikket paa Jylland, som er den Provinds, jeg bedst kjender, er Fæstegodset en saa stor Ubetydelighed, at det maa næsten ansees for en Lykke, at der er saadanne Gaarde tilbage, som kunne aabne Udvei for en arbeidsom, dygtig og fremadstræbende Mand, der ikke besidder en saadan Formue, at han kan indlare sig paa at kjøbe. Der vil vistnok ogsaa komme den Tid, da denne Klasse af Statsborgere ville see tilbage i Tiden og sukke over, at denne Udførelse til Grænsen er spildt for dem. Imidlertid, man maa antage, som jeg tillod mig før at anføre, at denne Tid ikke mere kan kaldes tilbage, at Fæstevæsenet skal ophøre; men nu er da Spørgsmaalet, om der i disse Forhold findes Noget, der taler for den Paastand, at Almeenvellet fordrer det. Jeg kan, efter hvad jeg har udtalt, ikke Andet end benægte dette, uagtet jeg ikke kan modsige, at Spørgsmaalet er disputabelt, og at det aldrig vil kunne komme til nogen klar Anskuelse, hvem der har Ret; thi det beroer Alt paa et Skjøn; det beroer paa en fatal Basis med Hensyn til Afgjørelsen af Forholdet mellem forskellige Classer af Statsborgere, at det maa afgjøres paa denne løse Maade, ved et Skjøn.

Den 3die Deel af den nævnte Grundlovsparagraph siger, at denne tvungne Afløsning kan kun skee ifølge Lov og mod fuldstændig Erstatning. „Ifølge Lov“ — ja, det er Noget, Ingen har overseet, og derfor foreligger der Udkast til en saadan Lov. Men, naar der staar „fuldstændig Erstatning“, da mener jeg, at man atter der er kommen paa en Afvei; thi en Erstatning, der udfindes paa den løse Maade, som i det for os liggende Lovudkastis forskjellige §§ er opstillet, at det nemlig skal skee ved Skjønsmænd, den vil dog Ingen kunne paa- staae bliver fuldstændig Erstatning. De kunne ikke komme det nærmere end at sige: vi kunne ikke komme det nærmere, hvad vi kalde fuldstændig Erstatning; men det maa jeg aldeles benægte; thi, hvad der er fuldstændig Erstatning for mit Gods, hvad enten det er rørligt eller urørligt Gods, jeg har at sælge, det udfindes ved offentlig Auction. Ved den faaer

man en reen Afgjørelse af Spørgsmaalet om, hvad der til en vis bestemt Tid er en Tings Værdi, og derfor mener jeg ogsaa, at det maa være den eneste Maade, hvorpaa man retfærdigt kan gjøre Ret og Skjel mellem Godseieren og Fæsteren. Ingen vil dog vel nægte, at efter den bestaaende Lovgivning har Enhver, der er i Besiddelse af et Fæstested, Ret til, naar Fæsteren er død og Fæstet er ophørt, at sælge det ved offentlig Auction, og det er denne Ret, som man ved denne Tvungsløv vil affære ham.

Med disse i Korthed anførte Grunde vil man vist finde det stemmende, at jeg i denne Sag kun kan stemme for, at Forslaget ikke føres videre paa det Grundlag, det nu hviler paa. Jeg skal imidlertid dog ikke nægte, at jeg ikke kan Andet end indrømme, at Staten maa være fuldkommen berettiget til at hæve en Institution, som der er opkastet saamegen Tvivl om, hvorvidt den er velgjørende eller skadelig for en stor Deel af Landets Befolkning; men dette, mener jeg, kan ene og alene skee ved, at Regjeringen bestemmer, at for Fremtiden maa intet ledigt Fæstested mere bortkastes, men at det derimod skal overgaae til Selveiendom, og i den Retning kan der jo gives mange forskellige Bestemmelser. Jeg vilde nu finde det i høieste Grad ubilligt og stridende mod min Følelse, naar Regjeringen ved en saadan Lov ikke vilde sørge for, at Fæstebondestandens Ret varetoget, og naar der ikke toges billigt Hensyn til, at den ved en saadan Lov ikke skulde skee nogen Overlast. Men dette mener jeg ogsaa, at Regjeringen let kunde udføre; thi, naar Godseieren indrømmes en Fordeel ved Salget af sit Bøndergods, navnlig den, at Gaardene maae sælges som aldeles fri Eiendomsret, som enhver anden Selveiergaard, uden noget Bqaand, da er det en Tilgift til den Eiendomsret, som Godseieren har været i Besiddelse af, men som ingenkunde bør komme ham tilgode; den bør komme Fæsterne tilgode, og derfor vilde det være meget heldigt, naar det lod sig med mathematisk Nøjagtighed beregne, hvormeget Fæsterens Arvinger — thi Fæsteren er jo død og borte — kunde tilkomme af Gaardens Kjøbesum. Jeg maa imidlertid erindre om, at man atter her kommer ind paa